

Łódź, 19.11.2018 r.

Niniejsze wytyczne dotyczące zakresu i częstotliwości badań profilaktycznych dla wybranych rodzajów prac oraz dotyczące wybranych kryteriów zdrowotnych zostały opracowane przez pracowników IMP im. prof. J. Nofera w Łodzi we współpracy z konsultantem krajowym w dziedzinie medycyny pracy. Są one efektem prac nad dokumentem dla Ministerstwa Zdrowia wskazującym na konieczność zmiany załącznika nr 1 do rozporządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 30 maja 1996 r. w sprawie przeprowadzania badań lekarskich pracowników, zakresu profilaktycznej opieki zdrowotnej nad pracownikami oraz orzeczeń lekarskich wydawanych dla celów przewidzianych w Kodeksie pracy (tj. Dz.U. z 2016 r. poz. 2067) oraz wymuszone wejściem w życie nowelizacji przepisów dotyczących badań lekarskich kierowców i osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdami.

Powyższe zmiany oraz analiza piśmiennictwa związanego z ochroną zdrowia pracujących w innych krajach stworzyły konieczność ujednoczenia i uaktualnienia wytycznych dotyczących wymagań zdrowotnych dla wybranych rodzajów prac, które pierwotnie były opublikowane w 2009 roku przez IMP w Łodzi w monografii pt.: „Problemy orzecznicze w badaniach profilaktycznych” pod redakcją M. Rybackiego, E. Wągrowskiej-Koski oraz J. Walusiak-Skorupy.

Rozporządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 30 maja 1996 r. w sprawie przeprowadzania badań lekarskich pracowników, zakresu profilaktycznej opieki zdrowotnej nad pracownikami oraz orzeczeń lekarskich wydawanych do celów przewidzianych w Kodeksie pracy w niezmienionej formie (poza małymi wyjątkami uwzględnionymi w Obwieszczeniu Ministra Zdrowia z dnia 4 listopada 2016 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej w sprawie przeprowadzania badań lekarskich pracowników, zakresu profilaktycznej opieki zdrowotnej nad pracownikami oraz orzeczeń lekarskich wydawanych do celów przewidzianych w Kodeksie pracy; Dz. U. poz. 2067) obowiązuje już ponad 20 lat. W tym okresie pojawiły się na stanowiskach pracy nowe czynniki szkodliwe, uciążliwe lub niebezpieczne dla zdrowia, dla których nie określono standardu badania lekarskiego.

Ośrodek Współpracujący z WHO

W niniejszym dokumencie, w tabeli nr 1 opisano zakres i częstotliwość badań lekarskich dla szeregu nowych czynników środowiska pracy: fizycznych, chemicznych, biologicznych, a także związanych ze sposobem wykonywania pracy, które nie są ujęte w aktualnie obowiązujących przepisach prawa. Te ostatnie sprawiały duże trudności interpretacyjne zarówno pracodawcom jak i lekarzom, dlatego uwzględniono m. in. takie pozycje, jak: prace na stanowiskach związanych z kierowaniem pojazdami, prace związane z posługiwaniem się bronią palną czy związane z obsługą narzędzi, maszyn, urządzeń i poruszających się poza drogami publicznymi pojazdów mechanicznych, wyłączając je z „prac wymagających pełnej sprawności psychoruchowej”, o których mowa w załączniku nr 1 do ww. rozporządzenia. Za takim podejściem przemawiał także brak definicji „prac wymagających pełnej sprawności psychoruchowej” oraz brak standardów dla wykonywania testów sprawności psychoruchowej. Niemniej jednak, o fakcie zaliczenia wykonywanej przez pracownika pracy do prac wymagających pełnej sprawności psychoruchowej decyduje lekarz po dokonaniu dokładnej analizy sposobu wykonywanej pracy oraz występujących na stanowisku pracy czynników szkodliwych i niebezpiecznych dla zdrowia, bądź robi to pracodawca określając w skierowaniu na badanie lekarskie wykonywaną pracę jako „wymagającą pełnej sprawności psychoruchowej”.

Należy pamiętać, że w przypadku wykonywania niektórych prac, wymagających dodatkowych uprawnień przy orzekaniu o braku lub istnieniu przeciwwskazań zdrowotnych do pracy, należy korzystać często z kilku przepisów prawa, w których zostały ustanowione minimalne normy predyspozycji fizycznych i psychicznych oraz standardy dotyczące sposobu oceny niektórych układów/narządów. Ponadto, zgodnie z przepisami prawa lekarz przeprowadzający badania profilaktyczne korzysta z zaleceń dotyczących postępowania lekarskiego w stosunku do pracowników poddanych określonym narażeniom, upowszechnianych przez instytuty badawcze w dziedzinie medycyny pracy, a w odniesieniu do osób zatrudnionych w transporcie kolejowym także przez Centrum Naukowe Medycyny Kolejowej.

Tabela nr 1. Zakres i częstotliwość badań lekarskich dla czynników nieujętych w aktualnie obowiązujących przepisach prawa

Lp.	Czynnik szkodliwy lub uciążliwy	Zakres badań profilaktycznych	Częstotliwość badań lekarskich
I.	Pył przemysłowy		
1.	Pył drewna	Badanie lekarskie, spirometria, rynoskopia przednia; w zależności od wskazań: rtg klatki piersiowej, konsultacja otolaryngologiczna, ocena endoskopowa jamy nosowej (szczególnie po 15 latach narażenia); w przypadku zmian pomocna/wskazana dokumentacja fotograficzna.	Co 12 miesięcy przez pierwsze 3 lata narażenia, następne co 36 miesięcy; od 45 r.ż. i po 15 latach narażenia co 18 miesięcy.

II.	Czynniki chemiczne		
1.	Acetofenon	Badanie lekarskie.	Co 24 – 36 miesięcy.
2.	Akrylowe związki:		
	a) akrylamid	Badanie lekarskie; w zależności od wskazań: badanie przewodnictwa w nerwach obwodowych, konsultacja neurologiczna.	Co 12 – 24 miesięcy.
3.	Alkohole:		
	a) butylowy	Badanie lekarskie, AST, ALT, GGTP.	Co 12 – 24 miesięcy.
	b) metylowy	Badanie lekarskie, AST, ALT, GGTP, ocena ostrości wzroku, ocena zdolności rozpoznawania barw, ocena widzenia przestrzennego; w zależności od wskazań: konsultacja okulistyczna, test ekspozycyjny: metanol we krwi lub w moczu.	Pierwsze badanie okresowe po 12–24 miesiącach narażenia, następne co 24 miesiące.
	c) izopropylowy	Badanie lekarskie	Co 24 – 48 miesięcy.
	d) diacetonowy (DAA)	Badanie lekarskie, AST, ALT, GGTP, badanie ogólne moczu, oznaczenie stężenia kreatyniny we krwi.	Co 12 – 24 miesięcy.
	e) benzyłowy (fenylometanol)	Badanie lekarskie.	Co 24 – 48 miesięcy.
4.	Antymon	Badanie lekarskie, spirometria, rtg klatki piersiowej.	Co 24 – 36 miesięcy. Pierwsze rtg klatki piersiowej należy wykonać po 6 latach narażenia, a następne co 4 lata.
5.	Antymonowodór (stiban)	Badanie lekarskie, morfologia krwi, badanie ogólne moczu, AST, ALT, GGTP, spirometria.	Co 24 – 36 miesięcy.
6.	Azydek sodu	Badanie lekarskie, EKG.	Co 6 – 12 miesięcy.
7.	Benzenotiol	Badanie lekarskie, ALT, AST, GGTP, badanie ogólne moczu, spirometria.	Co 24 – 36 miesięcy.

8.	Bromoetan	Badanie lekarskie, ALT, AST, GGTP, badanie ogólne moczu; w zależności od wskazań: USG wątroby, spirometria.	Co 24 – 36 miesięcy.
9.	2-butoksyetanol (BE)	Badanie lekarskie, morfologia krwi.	Co 24 – 36 miesięcy.
10.	Chinony	Badanie lekarskie, morfologia krwi, AST, ALT, GGTP, badanie ogólne moczu; w zależności od wskazań: MetHb.	Co 24 – 36 miesięcy.
11.	Chloroaceton	Badanie lekarskie; w zależności od wskazań: spirometria, konsultacja dermatologiczna.	Co 24 – 36 miesięcy.
12.	Cyjanowodór i cyjanki (cyjanek potasu, sodu, wapnia)	Badanie lekarskie, morfologia krwi, TSH, EKG, spirometria, ocena układu równowagi, ocena ostrości wzroku, ocena zdolności rozpoznawania barw, ocena widzenia przestrzennego; w zależności od wskazań: konsultacja okulistyczna, neurologiczna, dermatologiczna.	Co 12 – 24 miesiące.
13.	Cyjanamid	Badanie lekarskie, ALT, AST, GGTP, spirometria; w zależności od wskazań: konsultacja dermatologiczna, otolaryngologiczna.	Co 24 – 36 miesięcy.
14.	Cyna i jej związki nieorganiczne	Badanie lekarskie, morfologia krwi, spirometria, rtg klatki piersiowej.	Co 24 – 36 miesięcy. Pierwsze rtg klatki piersiowej należy wykonać po 6 latach narażenia, a następne co 3 lata.
15.	1,1 –dichloroetan (1,1 DCE)	Badanie lekarskie, spirometria.	Co 24 – 36 miesięcy.
16.	1,2 –dichloroetan (1,2 DCE)	Badanie lekarskie, AST, ALT, GGTP, badanie ogólne moczu, stężenie kreatyniny we krwi.	Co 12 – 24 miesiące.
17.	Disiarczek dimetylu	Badanie lekarskie; w zależności od wskazań: spirometria.	Co 24 – 36 miesięcy.

18.	Etery (metylowy, etylowy, izopropylowy), eter metylowy i etylowy glikolu etylenowego	Badanie lekarskie, morfologia krwi, spirometria, rtg klatki piersiowej, ocena ostrości wzroku, ocena zdolności rozpoznawania barw, ocena widzenia przestrzennego; w zależności od wskazań: konsultacja neurologiczna, psychiatryczna, psychologiczna, okulistyczna.	Co 24 – 36 miesięcy. Pierwsze rtg klatki piersiowej należy wykonać w badaniu wstępnym, następnie w zależności od wskazań.
19.	Hydrochinon, Benzochinon, p-benzochinon	Badanie lekarskie, ocena ostrości wzroku, ocena zdolności rozpoznawania barw, ocena widzenia przestrzennego; w zależności od wskazań: konsultacja okulistyczna, dermatologiczna; przy narażeniu na p-benzochinon badania pomocnicze należy poszerzyć o morfologię krwi.	Co 24 – 36 miesięcy.
20.	Fenylometanol	Badanie lekarskie.	Co 24 – 36 miesięcy.
21.	Fosgen	Badanie lekarskie, spirometria, rtg klatki piersiowej.	Co 24 – 36 miesięcy. Rtg klatki piersiowej w badaniu wstępnym i na koniec zatrudnienia, w badaniach okresowych w zależności od wskazań.
22.	Glikole:		
	a) etylenowy, dietylenowy, butano – 1,4-diol, glicerol	Badanie lekarskie, oznaczenie stężenia kreatyniny we krwi; w zależności od wskazań test ekspozycyjny: glikol etylenowy we krwi (przy narażeniu na glikol etylenowy).	Co 24 – 36 miesięcy.
	b) nitrowe pochodne glikoli lub gliceryny - nitrogliceryna, nitroglikol	Badanie lekarskie, EKG, morfologia krwi, w zależności od wskazań 24-godz.; monitorowanie ciśnienia tętniczego krwi.	Pierwsze badanie po 6 – 12 miesiącach, następnie co 12 – 24 miesiące.
23.	Kaptan	Badanie lekarskie; w zależności od wskazań: konsultacja dermatologiczna.	Co 24 – 36 miesięcy.

	Ketony:		
24.	a) keton butylowo-etylowy (Heptan-3-on EBK)	Badanie lekarskie; w zależności od wskazań: badanie przewodnictwa nerwów obwodowych i konsultacja neurologiczna.	Co 24 – 36 miesięcy.
	b) keton dipropylowy (Heptan-4-on, DPK)	Badanie lekarskie; w zależności od wskazań: badanie przewodnictwa nerwów obwodowych i konsultacja neurologiczna.	Co 24 – 36 miesięcy.
25.	Kwas adypinowy	Badanie lekarskie, ALT, AST, GGTP, spirometria.	Co 24 – 36 miesięcy.
26.	Kwas trichlorooctowy	Badanie lekarskie, spirometria; w zależności od wskazań: konsultacja otolaryngologiczna, test ekspozycyjny – kwas trichlorooctowy w moczu.	Co 24 – 36 miesięcy.
27.	Kwasy organiczne (mrówkowy, octowy, propionowy, masłowy)	Badanie lekarskie, spirometria.	Co 24 – 36 miesięcy.
28.	Kwas pikrynowy	Badanie lekarskie, badanie ogólne moczu, oznaczenie stężenia kreatyniny we krwi.	Co 24 – 36 miesięcy.
29.	Metylocykloheksan (MCH)	Badanie lekarskie; w zależności od wskazań konsultacja neurologiczna.	Co 24 – 36 miesięcy.
30.	Metylocykloheksanol (mieszanina izomerów)	Badanie lekarskie.	Co 24 – 36 miesięcy.
31.	5-metyloheksan-2-on (MIAK)	Badanie lekarskie, ALT, AST, GGTP, oznaczenie stężenia kreatyniny we krwi, badanie ogólne moczu.	Co 24 – 36 miesięcy.
32.	Mgły olejów mineralnych	Badanie lekarskie, spirometria; w zależności od wskazań: konsultacja dermatologiczna.	Co 24 – 36 miesięcy.
33.	Naftole lub ich homologi lub ich chlorowcopochodne	Badanie lekarskie	Co 24 – 36 miesięcy.
34.	Octan izobutyłu	Badanie lekarskie	Co 24 – 36 miesięcy.
35.	Ozon	Badanie lekarskie, spirometria.	Co 24 – 36 miesięcy.

36.	Piperazyna	Badanie lekarskie, morfologia krwi, spirometria, EKG; w zależności od wskazań: testy alergologiczne i naskórkowe, konsultacja dermatologiczna.	Co 24 – 36 miesięcy.
37.	Propan	Badanie lekarskie	Co 24 – 48 miesięcy.
38.	Rezorcyrol (rezorcyna)	Badanie lekarskie; w zależności od wskazań: konsultacja dermatologiczna i testy naskórkowe.	Co 24 – 48 miesięcy.
39.	Selen i jego związki (z wyjątkiem selanu)	Badanie lekarskie, morfologia krwi, AST, ALT, GGTP, badanie ogólne moczu, spirometria; w zależności od wskazań: konsultacja dermatologiczna.	Co 24 – 36 miesięcy.
40.	Selenowodór (selen)	Badanie lekarskie, spirometria; w zależności od wskazań: rtg klatki piersiowej, konsultacja neurologiczna.	Co 24 – 36 miesięcy.
41.	Siarczan (VI) dimetylu	Badanie lekarskie, spirometria, rtg klatki piersiowej; w zależności od wskazań: konsultacja okulistyczna, otolaryngologiczna, dermatologiczna.	Co 24 – 36 miesięcy; rtg klatki piersiowej w badaniu wstępnym, a następnie w zależności od wskazań.
42.	Tetratlenek osmu	Badanie lekarskie, spirometria; w zależności od wskazań: rtg klatki piersiowej, konsultacja okulistyczna.	Co 24 – 36 miesięcy.
43.	Tetrahydrofuran (THF)	Badanie lekarskie, AST, ALT, GGTP.	Co 24 – 36 miesięcy.
44.	Tiuram	Badanie lekarskie, morfologia krwi, ALT, AST, GGTP, spirometria; w zależności od wskazań: konsultacja neurologiczna, dermatologiczna i testy naskórkowe.	Co 24 – 36 miesięcy.
45.	Trietyloamina (TEA)	Badanie lekarskie, ocena ostrości wzroku, ocena zdolności rozpoznawania barw, ocena widzenia przestrzennego (z oceną aparatu ochronnego); w zależności od wskazań: konsultacja okulistyczna.	Co 12 – 24 miesiące.

46.	Tlenek węgla (IV)	Badanie lekarskie, EKG.	Co 24 – 36 miesięcy.
47.	1) Węglowodorów alifatycznych związki nitrowe i aminowe i ich chlorowcopochodne		
	a) związki aminowe /metyloamina, dimetyloamina, dietylenoamina/ i dwuaminowe /etylenodiamina, tetrametylenodiamina/	Badanie lekarskie, spirometria; w zależności od wskazań: test metacholinowy, konsultacja dermatologiczna, testy naskórkowe, testy alergologiczne.	Co 12 – 24 miesiące.
	b) związki nitrowe/nitrometan, nitroetan, nitropropan/	Badanie lekarskie, AST, ALT, GGTP.	Co 12 – 24 miesiące.
	c) chlorowcopochodne węglowodorów alifatycznych lub alicyklicznych	Badanie lekarskie, AST, ALT, GGTP; w zależności od wskazań: konsultacja neurologiczna.	Co 12 – 24 miesiące.
	2) Chlorek metylu (chlorometan)	Badanie lekarskie, AST, ALT, GGTP, ocena obwodowego i ośrodkowego układu nerwowego; w zależności od wskazań: konsultacja neurologiczna.	Co 12 – 24 miesiące.
	3) Bromek metylu (bromometan)	Badanie lekarskie, AST, ALT, GGTP; w zależności od wskazań: USG wątroby, konsultacja neurologiczna.	Co 12 – 24 miesiące.
	4) Chlorek metylenu (dichlorometan)	Badanie lekarskie, AST, ALT, GGTP, badanie ogólne moczu, oznaczenie stężenia kreatyniny we krwi.	Co 12 – 24 miesiące.
	5) Chloroform (trichlorometan)	Badanie lekarskie, AST, ALT, GGTP, badanie ogólne moczu, oznaczenie stężenia kreatyniny we krwi; w zależności od wskazań: USG wątroby, konsultacja neurologiczna, psychologiczna.	Co 12 – 24 miesiące.
6) Dichloroetan, Trichloroetan	Badanie lekarskie, AST, ALT, GGTP; w zależności od wskazań: EEG, konsultacja neurologiczna, psychologiczna, oznaczenie stężenia α 1 mikroglobuliny w moczu.	Co 12 – 24 miesiące.	

48.	Węglowodorów aromatycznych związki nitrowe, aminowe i ich chlorowcopochodne:		
	a) związki nitrowe (np. nitrobenzen, dinitrobenzen, dinitrotoluen, trinitrotoluen)	Badanie lekarskie, morfologia krwi, oznaczenie stężenia kreatyniny we krwi, AST, ALT, GGTP; wzależności od wskazań: methemoglobina we krwi, zalecane oznaczenie G6PD.	Co 6 – 12 miesięcy.
	b) związki aminowe np. anilina, benzydyna, betanaftyloamina	Badanie lekarskie, morfologia krwi, badanie ogólne moczu, AST, ALT, GGTP; w zależności od wskazań: badanie zawartości methemoglobiny we krwi; test ekspozycyjny w przypadku narażenia na anilinę.	Pierwsze badanie po 3 – 6 miesiącach narażenia, następnie co 6 – 12 miesięcy.
	c) chlorowcopochodne: - pochodne benzenu (chlorobenzen, dichlorobenzen, heksachlorobenzen)	Badanie lekarskie, morfologia krwi, AST, ALT, GGTP, ocena obwodowego i ośrodkowego układu nerwowego; w zależności od wskazań: konsultacja neurologiczna.	Co 24 – 36 miesięcy.
	- pochodne bifenyli (bifenyl)	Badanie lekarskie, AST, ALT, GGTP, lipidogram.	Co 24 – 36 miesięcy.
	- pochodne naftalenu	Badanie lekarskie, morfologia krwi, AST, ALT, GGTP, lipidogram, bilirubina, kreatynina we krwi, badanie ogólne moczu; w zależności od wskazań: rtg klatki piersiowej.	Co 24 – 36 miesięcy.
III.	Czynniki biologiczne		
1.	Inne czynniki zaliczone do grupy 2, 3 lub 4 zagrożenia według przepisów wydanych na podstawie art. 222 ¹ § 3 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. - Kodeks pracy	Badanie lekarskie; w zależności od wskazań i stopnia narażenia: badania laboratoryjne/serologiczne oraz konsultacje specjalistyczne służące wczesnemu wykryciu zakażenia bądź ocenie zmian w stanie zdrowia spowodowanych zakażeniem; w przypadku dostępnej szczepionki – w zależności od wskazań badania służące ocenie jej skuteczności.	Co 24 – 48 miesięcy.
IV.	Inne czynniki		

	Niekorzystne czynniki psychospołeczne:		
1.	a) zagrożenia wynikające z organizacji pracy (praca pod presją czasu, nierównomierne obciążenie pracą)	Badanie lekarskie, cholesterol, EKG; w zależności od wskazań: konsultacja psychologiczna, lipidogram.	Co 24 – 48 miesięcy.
2.	Praca związana z obsługą narzędzi, maszyn, urządzeń i poruszających się poza drogami publicznymi pojazdów mechanicznych (takich jak wózki widłowe, koparkoładowarki itp.)	Badanie lekarskie, badanie akumetryczne, ocena narządu równowagi, ocena ostrości wzroku, ocena zdolności rozpoznawania barw, ocena widzenia przestrzennego, ocena pola widzenia (w zależności od wskazań badanie za pomocą perymetru); w każdym przypadku konieczna ocena funkcji organizmu niezbędnych do bezpiecznego obsługiwanie, narzędzia, maszyny, urządzenia lub pojazdu mechanicznego; w zależności od wskazań lub oceny zagrożeń: EKG, oznaczenie poziomu glukozy, kreatyniny we krwi, GGTP, konsultacja neurologiczna, otolaryngologiczna, okulistyka, psychologiczna, badanie EKG metodą Holtera.	Co 24 – 36 miesięcy.
3.	Praca na stanowiskach związanych z kierowaniem pojazdami, szkoleniem i egzaminowaniem kierowców	Badanie lekarskie, ocena narządu równowagi, badanie akumetryczne, ocena ostrości wzroku, ocena zdolności rozpoznawania barw, ocena widzenia przestrzennego, ocena pola widzenia (w zależności od wskazań badanie za pomocą perymetru), ocena wrażliwości na oślnienie i widzenia zmierzchowego, oznaczenie stężenia glukozy we krwi; zakres badań pomocniczych i konsultacji specjalistycznych powinien dodatkowo uwzględniać badania i konsultacje wskazane w odrębnych przepisach dotyczących kierowania pojazdami; w zależności od wskazań: nystagmografia lub posturografia, lipidogram, GGTP, oznaczenie stężenia kreatyniny we krwi, EKG, badanie EKG metodą Holtera, konsultacja okulistyka, otolaryngologiczna, neurologiczna, psychologiczna.	Co 30 - 60 miesięcy; po 60 r.ż. co 30 miesięcy.

4.	Praca związana z posługiwaniem się bronią palną	Badanie lekarskie, ocena narządu równowagi (w przypadku wątpliwości wykonanie nystagmografii lub posturografii), konsultacja okulistyczna (ocena ostrości wzroku, ocena zdolności rozpoznawania barw, ocena widzenia przestrzennego, ocena pola widzenia (badanie za pomocą perymetru), ocena widzenia zmierzchowego, konsultacja psychiatryczna; w zależności od wskazań: EKG, GGTP, oznaczenie stężenia kreatyniny we krwi, konsultacja psychologiczna, otolaryngologiczna, neurologiczna.	Co 60 miesięcy; po 60 r.ż. co 30 miesięcy.
5.	Inne prace związane ze zwiększonym ryzykiem wypadku, nieujęte w załączniku nr 1 do rozporządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 30 maja 1996 r. w sprawie przeprowadzania badań lekarskich pracowników, zakresu profilaktycznej opieki zdrowotnej nad pracownikami oraz orzeczeń lekarskich wydawanych dla celów przewidzianych w Kodeksie pracy	Badanie lekarskie, w każdym przypadku konieczna ocena funkcji organizmu niezbędnych do bezpiecznego wykonywania pracy; w zależności od wskazań i oceny zagrożeń dla zdrowia i życia pracownika występujących na stanowisku pracy (m.in. dokonanej na podstawie oceny ryzyka zawodowego): ocena narządu równowagi, nystagmografia lub posturografia, badanie akumetryczne, ocena ostrości wzroku, ocena zdolności rozpoznawania barw, ocena widzenia przestrzennego, ocena pola widzenia (w zależności od wskazań badanie za pomocą perymetru), oznaczenie stężenia glukozy, kreatyniny we krwi, EKG, badanie EKG metodą Holtera, GGTP, morfologia krwi, próba wysiłkowa, konsultacja okulistyczna, otolaryngologiczna, neurologiczna, konsultacja psychologiczna.	Do 25 r.ż. co 36 miesięcy; od 25 do 50 r.ż. co 24 – 36 miesięcy, powyżej 50 r.ż. co 12 – 24 miesiące.

Drugą część niniejszego dokumentu stanowią minimalne kryteria zdrowotne dla narządu wzroku i słuchu dla wybranych, najczęściej spotykanych rodzajów prac, które zostały przedstawione w tabeli nr 2. Czynności zawodowe, dla których zostały opracowane poniższe wytyczne to:

- praca na stanowisku kierowcy podlegającemu badaniom na podstawie art. 39j ust. 1 albo art. 39m ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym, kierowanie tramwajem, kierowanie pojazdem uprzywilejowanym lub przewożącym wartości pieniężne;
- wykonywanie czynności instruktora osób ubiegających się o uzyskanie uprawnienia do kierowania pojazdami, egzaminatora sprawdzającego kwalifikacje do uzyskania prawa jazdy oraz instruktora techniki jazdy;
- praca na stanowiskach związanych z używaniem pojazdu silnikowego jako narzędzia pracy, niepodlegająca przepisom ustawy o transporcie drogowym (kat. A, B, T prawa jazdy);
- praca na stanowisku operatora wózków jezdniowych z napędem silnikowym, urządzeń podnośnikowych, ramp hydraulicznych, z mechanizmem podnoszącym towary na wysokość powyżej 1,6 metra, (np. wózków widłowych, układnic magazynowych wysokiego składowania); praca na stanowisku operatora żurawi, dźwigów, suwnic;
- obsługa wózków jezdniowych z napędem silnikowym, urządzeń podnośnikowych, z mechanizmem podnoszącym towary na wysokość do 1,6 m (niskiego składowania, wózków paletowych);
- praca na stanowisku operatora ciężkiego sprzętu drogowego, budowlanego, robót ziemnych (np. operatorzy koparek, spycharek, walców drogowych);
- praca na wysokości $> 3\text{m}$;
- praca na wysokości $\leq 3\text{m}$;
- praca związana z posługiwaniem się bronią;
- praca przy obsłudze maszyn w ruchu, narzędzi, aparatów, wymagająca szczególnej precyzji związanej z bezpieczeństwem realizowanej pracy;
- praca przy obsłudze maszyn w ruchu, niestwarzająca istotnego ryzyka urazu (np. obsługa maszyn z osłonami, zautomatyzowanych);
- prace wymagające pełnej sprawności psychoruchowej, o których mowa w załączniku nr 1 do rozporządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 30 maja 1996 r. w sprawie przeprowadzania badań lekarskich pracowników, zakresu profilaktycznej opieki zdrowotnej nad pracownikami oraz orzeczeń lekarskich wydawanych dla celów przewidzianych w Kodeksie pracy.

Tabela nr 2. Minimalne kryteria dla narządu wzroku i słuchu w zależności od wykonywanej pracy

Rodzaj pracy	Ostrość wzroku do dali (z korekcją lub bez)*	Ostrość wzroku do bliży	Widzenie przestrzenne	Rozpoznawanie barw	Pole widzenia	Widzenie zmierzchowe, wrażliwość na oślnienie	Ostrość słuchu przy badaniu obuusznym
praca na stanowisku kierowcy podlegającemu badaniom na podstawie art. 39j ust. 1 albo art. 39m ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym, kierowanie tramwajem, kierowanie pojazdem uprzywilejowanym lub przewożącym wartości pieniężne	V = 0,8/0,1**	-	-	wymagane rozpoznawanie barwy: czerwonej, zielonej, żółtej	poziome pole widzenia: co najmniej 160°; jego zakres powinien wynosić co najmniej 70° na lewo i na prawo oraz 30° w górę i w dół; w obrębie kąta 30° od punktu fiksacji nie powinny występować żadne ubytki pola widzenia	prawidłowe	- szept - min. 1 m. – tylko dla kategorii D1, D prawa jazdy****
wykonywanie czynności instruktora osób ubiegających się o uzyskanie uprawnienia do kierowania pojazdami, egzaminatora sprawdzającego kwalifikacje do uzyskania prawa jazdy oraz instruktora techniki jazdy	V = 0,8/0,1**	-	-	wymagane rozpoznawanie barwy: czerwonej, zielonej, żółtej	poziome pole widzenia: co najmniej 160°; jego zakres powinien wynosić co najmniej 70° na lewo i na prawo oraz 30° w górę i w dół; w obrębie kąta 30° od punktu fiksacji nie powinny występować żadne ubytki pola widzenia	prawidłowe	szept - min. 1 m. ****
praca na stanowiskach związanych z użytkowaniem pojazdu silnikowego jako narzędzia pracy, niepodlegająca przepisom ustawy o transporcie drogowym (kat. A, B, T prawa jazdy)	obuocznie V = 0,5***	-	-	-	poziome pole widzenia: co najmniej 120°; jego zakres powinien wynosić co najmniej 50° na lewo i na prawo oraz 20° w górę i w dół; w obrębie kąta 20° od punktu fiksacji nie powinny występować żadne ubytki pola widzenia	prawidłowe w przypadku zakresu obowiązków służbowych wskazujących na konieczność kierowania po zmroku	-

praca na stanowisku operatora wózków jezdniowych z napędem silnikowym, urządzeń podnośnikowych, ramp hydraulicznych, z mechanizmem podnoszącym towary na wysokość powyżej 1,6 metra, (np. wózków widłowych, układnic magazynowych wysokiego składowania); praca na stanowisku operatora żurawi, dźwigów, suwnic	V = 0,8/0,5 obuocznie 0,8	Sn ou = 1,0/30 cm (wymagane gdy jest to niezbędne do bezpiecznej obsługi sprzętu lub zapewnienia bezpieczeńst wa innych osób)	wymagane	wymagane gdy jest to niezbędne do bezpiecznej obsługi sprzętu lub zapewnienia bezpieczeństwa innych osób	poziome pole widzenia: co najmniej 160°; jego zakres powinien wynosić co najmniej 70° na lewo i na prawo oraz 30° w górę i w dół; w obrębie kąta 30° od punktu fiksacji nie powinny występować żadne ubytki pola widzenia	-	szept - min. 1 m.****
obsługa wózków jezdniowych z napędem silnikowym, urządzeń podnośnikowych, z mechanizmem podnoszącym towary na wysokość do 1,6 m (niskiego składowania, wózków paletowych)	obuocznie V = 0,5***	-	-	-	poziome pole widzenia: co najmniej 120°; jego zakres powinien wynosić co najmniej 50° na lewo i na prawo oraz 20° w górę i w dół; w obrębie kąta 20° od punktu fiksacji nie powinny występować żadne ubytki pola widzenia	-	-
praca na stanowisku operatora ciężkiego sprzętu drogowego, budowlanego, robót ziemnych (np. operatorzy koparek, spycharek, walców drogowych)	V = 0,8/0,1**	Sn ou = 1,0/30 cm (wymagane gdy jest to niezbędne do bezpiecznej obsługi sprzętu lub zapewnienia bezpieczeńst wa innych osób)	-	wymagane gdy jest to niezbędne do bezpiecznej obsługi sprzętu lub zapewnienia bezpieczeństwa innych osób	poziome pole widzenia: co najmniej 160°; jego zakres powinien wynosić co najmniej 70° na lewo i na prawo oraz 30° w górę i w dół; w obrębie kąta 30° od punktu fiksacji nie powinny występować żadne ubytki pola widzenia	-	szept - min. 1 m.****

praca na wysokości > 3 m	V = 0,8/0,1** oraz *****	Sn ou = 0,5/ 30 cm (jeśli jest to niezbędne do bezpiecznego wykonywania pracy)	-	-	poziome pole widzenia: co najmniej 160°; jego zakres powinien wynosić co najmniej 70° na lewo i na prawo oraz 30° w górę i w dół; w obrębie kąta 30° od punktu fiksacji nie powinny występować żadne ubytki pola widzenia	-	szept - min. 1 m.****
praca na wysokości ≤ 3 m	obuocznie V = 0,5	Sn ou = 1,0/30 cm (jeśli jest to niezbędne do bezpiecznego wykonywania pracy)	-	-	poziome pole widzenia: co najmniej 120°; jego zakres powinien wynosić co najmniej 50° na lewo i na prawo oraz 20° w górę i w dół; w obrębie kąta 20° od punktu fiksacji nie powinny występować żadne ubytki pola widzenia	-	-
praca związana z posługiwaniem się bronią	V = 0,8/0,5 obuocznie 0,8	-	wymagane	wymagane (podstawowych)	ocenione badaniem perymetrycznym – prawidłowe	prawidłowe zmiernicowe	szept - min. 1 m. oraz zachowane słyszenie kierunkowe
praca przy obsłudze maszyn w ruchu, narzędzi, aparatów, wymagająca szczególnej precyzji związanej z bezpieczeństwem realizowanej pracy	V = 0,5/0,5	Sn ou = 0,5/30 cm	wymagane	wymagane gdy jest to niezbędne do bezpiecznej obsługi sprzętu lub zapewnienia bezpieczeństwa innych osób	poziome pole widzenia: co najmniej 120°; jego zakres powinien wynosić co najmniej 50° na lewo i na prawo oraz 20° w górę i w dół; w obrębie kąta 20° od punktu fiksacji nie powinny występować żadne ubytki pola widzenia	-	szept - min. 1 m.****

praca przy obsłudze maszyn w ruchu, niestwarzająca istotnego ryzyka urazu (np. obsługa maszyn z osłonami, zautomatyzowanych)	obuocznie V = 0,5	Sn ou = 1,0/30 cm (jeśli jest to niezbędne do bezpiecznego wykonywania pracy)	-	-	poziome pole widzenia: co najmniej 120°; jego zakres powinien wynosić co najmniej 50° na lewo i na prawo oraz 20° w górę i w dół; w obrębie kąta 20° od punktu fiksacji nie powinny występować żadne ubytki pola widzenia	-	-
prace wymagające pełnej sprawności psychoruchowej, o których mowa w załączniku nr 1 do rozporządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 30 maja 1996 r. w sprawie przeprowadzania badań lekarskich pracowników, zakresu profilaktycznej opieki zdrowotnej nad pracownikami oraz orzeczeń lekarskich wydawanych dla celów przewidzianych w Kodeksie pracy	V = 0,8/0,5 obuocznie 0,8	Sn ou = 0,5/30 cm (jeśli jest to niezbędne do bezpiecznego wykonywania pracy)	wymagane	wymagane gdy jest to niezbędne do zapewnienia bezpieczeństwa pracownika i innych osób	poziome pole widzenia: co najmniej 160°; jego zakres powinien wynosić co najmniej 70° na lewo i na prawo oraz 30° w górę i w dół; w obrębie kąta 30° od punktu fiksacji nie powinny występować żadne ubytki pola widzenia	wymagane gdy jest to niezbędne do zapewnienia bezpieczeństwa pracownika i innych osób	szept - min. 1 m.

* Jeśli powyższe wartości osiągane są po zastosowaniu korekcji — pracownik powinien być o tym poinformowany bądź taka informacja powinna znaleźć się w orzeczeniu lekarskim (zależnie od uzgodnionej z pracodawcą formą współpracy). W przypadku kierowania autem, do którego jest wymagane posiadanie kat. B, B1, B+E i T dopuszczalna jest korekcja okularowa, soczewkami kontaktowymi, wewnątrzgałkowymi, pod warunkiem dobrej tolerancji i adaptacji do korekcji; dopuszczalna korekcja narządu wzroku — bez ograniczeń. W przypadku kierowców podlegających badaniom na podstawie art. 39j ust. 1 albo art. 39m ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym, występujących o zezwolenie na kierowanie pojazdem uprzywilejowanym lub przewożącym wartości pieniężne albo o przedłużenie ważności tego zezwolenia, oraz o których mowa w art. 34 ust. 1, art. 60 lub art. 117 ust. 4 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami — dopuszczalna jest korekcja okularowa, soczewkami kontaktowymi, wewnątrzgałkowymi, pod warunkiem dobrej tolerancji i adaptacji do korekcji; dopuszczalna korekcja w granicach: $\pm 8,0$ D.

** W przypadku stwierdzenia znacznej i nagłej utraty możliwości widzenia na jedno oko można orzec brak przeciwwskazań zdrowotnych do kierowania pojazdami pod następującymi warunkami:

1) od powstania znacznej utraty możliwości widzenia na jedno oko upłynęło 6 miesięcy;

2) przedstawienia opinii lekarza okulisty potwierdzającej adaptację.

W przypadku stwierdzenia diplopii orzeka się istnienie przeciwwskazań zdrowotnych do kierowania pojazdami.

***W przypadku stwierdzenia jednoocznosci można orzec brak przeciwwskazań do kierowania pojazdami pod następującymi warunkami:

1) ostrość wzroku oka widzącego wynosi nie mniej niż 0,5 z korekcją;

2) poziome pole widzenia oka widzącego powinno wynosić co najmniej 120°; jego zakres powinien wynosić co najmniej 50° na lewo i na prawo oraz 20° w górę i w dół; w obrębie kąta 20° od punktu fiksacji nie powinny występować żadne ubytki pola widzenia;

3) od powstania jednoocznosci lub diplopii upłynęło co najmniej 6 miesięcy

**** Możliwa ocena przy zastosowaniu aparatu słuchowego.

***** Dopuszczalne stosowanie korekcji przy używaniu gogli ochronno-korekcyjnych, okularów korekcyjnych pod gogle ochronne, okularów korekcyjno-ochronnych z opaską na głowę zabezpieczającą przed zrzuceniem okularów lub soczewkami kontaktowymi, jeżeli nie ma przeciwwskazań do ich stosowania.

Opracowane kryteria zdrowotne stanowią pewnego rodzaju pomoc w orzecznictwie dotyczącym określania braku bądź istnienia przeciwwskazań zdrowotnych do pracy na wskazanym przez pracodawcę stanowisku. Niemniej jednak, w niektórych przypadkach zaprezentowane wytyczne mogą nie mieć zastosowania, jeśli w wyniku oceny ryzyka zawodowego lekarz przeprowadzający badanie profilaktyczne stwierdzi, że do bezpiecznego wykonywania przez badanego pracownika jednej z umieszczonych w tabeli prac nie jest konieczne spełnienie przedstawionych wymagań zdrowotnych, bądź konieczne jest przyjęcie wyższych kryteriów zdrowotnych.

Opracowali:

Specjaliści w dziedzinie medycyny pracy

dr n. med. Marcin Rybacki

dr hab. n. med. Marta Wiszniewska

dr n. med. Andrzej Marcinkiewicz

prof. dr hab. n. med. Jolanta Walusiak-Skorupa

Specjalista w dziedzinie okulistyki

dr n. med. Alicja Pas-Wyroślak

Specjalista w dziedzinie otolaryngologii, audiologii i foniatrii

prof. dr hab. n. med. Mariola Śliwińska-Kowalska

We współpracy z Konsultantem Krajowym w dziedzinie medycyny pracy

lek. Pawłem Wdówikiem